

Chvála pokory

PhDr. Petr Nesvadba, CSc.

Ve škole se od malička učíme o úžasném vědeckotechnickém a kulturním rozvoji, který lidstvo nastartovalo kdesi počátkem novověku (mezi slavné "startéry" řadíme Francise Bacona, René Descarta, Isaaca Newtona aj.) a naplno pak rozvinulo v éře osvícenství a průmyslové revoluce. Nehodlám zpochybňovat úspěchy vědeckotechnického pokroku či snad znevažovat vymoženosti moderní civilizace. Chtěl bych však učinit skromnou poznámku jaksi "na okraj" zmíněné cesty lidstva k "výšinám rozumu".

Každé hromadné putování má svá hesla. Takovými hesly, ba slogany, v jejichž jménu byla po staletí budována naše civilizace, byly: **Pokrok, Modernost, Civilizace, Rozum**. Úmyslně je píše s velkými písmeny, neboť šlo o absolutní hodnoty, ba přímo zbožštěné symboly "světlych zítřků", v jejichž jménu bylo dovoleno skoro vše (politickými revolucemi počínaje a drancováním přírodních zdrojů konče) a které - na oplátku - slibovaly rovněž skoro vše. Staré pořádky i staré myšlenky byly odhozeny na "smetiště dějin", neboť - podle představ průkopníků modernity - ztělesňovaly Zpátečnictví, Nmodernost, Barbarství a Nerozum. Obávám se však, že s "vaničkou" bylo až příliš často "vyléváno i dítě". Co mám na mysli? Například to, že spolu se ztuhlostí a těžkopádností feudálního středověku byly rozmělněny i tradiční mezilidské vazby, tradice či rituály - a místo toho dnes jedinec nezakotveně "poletuje" ve světě trhu a konkurence, hledaje, kam že to vlastně patří. Nebo to, že "Zpátečnictví" a "Nerozum" byly do značné míry ztotožněny s církví a ta zase s náboženstvím - následkem čehož se již staletí "vybojovává" absurdní "boj mezi vědou a náboženstvím", mezi "rozumem a vírou", aniž by si miliony světsky uvažujících lidí vůbec položily otázku, zda - čistě "náhodou" - nejde spíše o dva rozličné, stejně však významné způsoby, jimiž člověk dobývá v životě smysl?

Konec konců, i samo "budování" moderní společnosti se nám jaksi vymklo zpod kontroly. "Květy na stromě moderny" nebyly (a nejsou) jen vědecké teorie a technické vynálezy, ale také stalinský a fašistický totalitarismus, devastace životního prostředí, globální problémy lidstva. Karteziánská racionalita moderního lidstva, která si zpupně namlouvala, že vědecky pochopí a zvládne úplně všechno, byla nakonec zaskočena úplně vším! Moderní technologie sice ovládly takřka veškerý společenský život (od sportu až po sex), jenže jednotlivý člověk teď pořádně nechápe ani neovlivňuje téměř nic! A tak se do mé mysli neodbytně vkrádá kouzelné slůvko, na které jsme v cvalu informační civilizace takřka už zapomněli: **pokora**... Neslušelo by nám, "modernímu lidstvu", smeknout klobouk pýchy, v pokoře se sklonit před Majestátem (ať jej již nazveme „Bůh“, nebo „Příroda“) a konečně se s úctou zaposlouchat, čímž že nás to vlastně oslovuje?